

Handboek

Schaken voor volwassenen

Voorwoord

Voor u ligt het handboek schaken voor volwassenen. Met behulp van dit handboek kan de vereniging de schaakmogelijkheden voor haar (toekomstige) leden verruimen. Het handboek is bedoeld als hulpmiddel ter ondersteuning van de organisatie van de trainingen. Uiteraard is iedere vereniging vrij om haar eigen inzicht en creativiteit te gebruiken en variaties op deze opzet te bedenken.

Vele personen zijn bij de totstandkoming van dit handboek betrokken geweest. Hierbij willen wij met name de schaakverenigingen die hebben meegewerkt aan de verschillende pilots, te weten Baarnse SV (Baarn), BSG (Bussum), Hooglands SG (Hoogland), SC Kijk uit (IJmuiden) en enkele Utrechtse clubs, waaronder PCA De Damrakers en UCS De Rode Loper, bedanken voor hun medewerking en betrokkenheid. De pilots hebben veel nuttige informatie opgeleverd, welke in dit handboek is verwerkt.

Wij hebben met plezier aan de totstandkoming van dit handboek gewerkt. Wij hopen dan ook dat ook uw vereniging met dit handboek aan de slag zal gaan en op haar beurt weer vele enthousiaste schakers zal motiveren om een training te volgen, lid te worden van een vereniging en daar vele clubavonden bij te wonen.

Tot slot wensen wij alle verenigingen veel succes met de organisatie van de schaaktrainingen en uiteraard veel schaakplezier toe!

Haarlem
1 juni 2005
05/BSpro/0897/eb

De projectgroep:

Eric van Breugel	Beleidsmedewerker KNSB
Dolf Meijer	Kadermentor KNSB, Schaaktrainer
Eddy Sibbing	Verenigingsconsulent KNSB, eigen bedrijf Chessed
Ingrid van Gelder	Adviseur NOC*NSF SportAssist
Rene Lammers	Adviseur NOC*NSF SportAssist

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	5
Inleiding.....	6
1. Schaaktrainingen voor volwassenen	8
1.1. Achtergrond	8
1.2. Doel.....	8
1.3. Doelgroep	9
1.4. Resultaat.....	9
1.5. Betrokken personen/taken en verantwoordelijkheden.....	10
2. De organisatie van de trainingen in de praktijk.....	11
2.1. Fase 1: Voorbereiding	12
2.1.1. stap 1: Oriëntatie interne en externe omgeving	12
2.1.2. stap 2: Creëren draagvlak bij bestuur van de vereniging.....	13
2.1.3. stap 3: Voldoen aan de randvoorwaarden	14
2.2. Fase 2: Invulling van de trainingen voor volwassenen	17
2.3. Fase 3: Introduceren nieuwe leden bij de vereniging en begeleiden bij het verkrijgen van een lidmaatschap	17
3. Na afloop van de trainingen	20
3.1. Evaluatie.....	20
3.2. Vervolg	20
3.3. Vragen.....	20
3.3.1 Contact	20
Bijlagen	
Bijlage 1 Inhoudsopgave cd-rom.....	22
Bijlage 2 Overeenkomst bestuurlijk draagvlak trainingen.....	23
Bijlage 3 Voorbeeld begroting.....	25
Bijlage 4 Het zoeken van een accommodatie.....	26
Bijlage 5 Standaard trainersovereenkomst tussen trainer en schaakvereniging ...	27
Bijlage 6 Voorbeeldfolder ter promotie van training voor volwassenen.....	29
Bijlage 7 Posters ter promotie van de trainingen voor volwassenen.....	30
Bijlage 8a Vragenlijst voorafgaan aan cursus voor volwassenen.....	33
Bijlage 8b Vragenlijst na afloop van cursus voor volwassenen ..	335
Bijlage 9 Introductiepakket nieuwe leden.....	38

Inleiding

Schaken is traditioneel gezien een echte wedstrijd sport. Schakers hebben namelijk bij de schaakverenigingen, thuis, of op het internet volop de mogelijkheid om partijen te spelen. Daarnaast kan een schaakliefhebber ook veel over de schaak sport lezen in schaakboeken of op het internet.

Opvallend is wel dat er voor schakers bijna geen mogelijkheden zijn om een training te volgen. En dit terwijl het volgen van trainingen voor leden van andere sportverenigingen vaak een ideaal middel is om de sport te leren, het huidige spel op niveau te houden of hun spel zelfs te verbeteren. Schaken vormt hierop dus echt een uitzondering. Voor de jeugd worden er wel trainingen georganiseerd, maar voor volwassenen is er veelal geen aanbod.

Tot op heden was er voor schaakverenigingen ook niet echt de noodzaak tot het geven van trainingen. De verenigingen hadden voldoende leden en konden hierdoor ook zonder het verzorgen van trainingen goed voortbestaan.

De laatste jaren hebben veel verenigingen echter te kampen met een teruggang in het ledenaantal. Dit komt mede doordat de meeste schaakclubs nog steeds moeite hebben om nieuwe volwassen leden te werven of de minder sterke leden te behouden. De reden hiervoor is dat het schaakniveau op de clubs aanzienlijk hoger is dan de beginners (thuis) gewend zijn. Beginners die lid worden van een club zijn door het niveauverschil weinig succesvol tijdens de partijen op de clubavonden. Het continue verliezen van partijen en hier niets van leren werkt zeer demotiverend voor nieuwelingen. Om hier goed op in te kunnen spelen zullen verenigingen marktgericht moeten werken. Dit houdt in dat de vereniging haar aanbod van activiteiten zal moeten aanpassen aan de doelgroep die zij wil bereiken.

Door middel van het verzorgen van trainingen is het mogelijk een nieuwe potentiële doelgroep kennis te laten maken met schaken en ervoor te zorgen dat deze uiteindelijk ook lid wordt van de schaakclub. Doordat de beginnende schakers al enige schaakervaring hebben opgedaan, andere beginners hebben leren kennen en bovendien echt naar de club worden begeleid, wordt de drempel voor de schakers om lid te worden van de club sterk verlaagd.

Een bijkomend voordeel van het organiseren van een training voor beginners is dat de training vanzelfsprekend ook georganiseerd kan worden voor de huidige leden van de club. Er zijn altijd wel leden die het een en ander bij willen leren, of die het gezellig vinden om nog een avond met een groep aan hun schaakvaardigheden te werken.

Verenigingen hebben in het verleden aangegeven welke problemen zij verwachten als zij trainingen zouden organiseren. Dit waren onder andere:

- Het ontbreken van de schaaktraditie bij de schaakclubs om lessen te organiseren
- In groepen is het niveauverschil te groot
- Het ontbreken van een deskundige leraar, met zowel didactische als sociale kwaliteiten
- Gebrek aan kennis over geschikt lesmateriaal of te ingewikkelde boeken
- De schakers willen geen tijd en geld aan training besteden
- Geen geschikte accommodatie voor handen

De KNSB wil de verenigingen graag ondersteunen en enkele handvaten geven bij het aanpakken van deze problemen. Om deze reden heeft de KNSB een concreet aanbod, genaamd "Handboek schaken voor volwassenen" ontwikkeld om clubs te helpen bij het organiseren van trainingen voor volwassenen. Voor het slagen van de trainingen is uiteraard ook de inzet van de vereniging zelf noodzakelijk.

De Koninklijke Nederlandse Schaakbond heeft in samenwerking met NOC*NSF, de verenigingsconsulenten en een aantal schaakdeskundigen een handboek samengesteld dat iedere

vereniging in staat stelt trainingen voor volwassenen te organiseren. Zo kunnen de clubleden op een leuke manier hun schaakkwaliteiten vergroten. Daarnaast is het bedoeld om geïnteresseerden van buiten de vereniging enthousiast te maken voor de schaaksport en uiteindelijk lid te maken van hun vereniging.

Dit handboek schaken voor volwassenen is bedoeld voor verenigingen die geïnteresseerd zijn om zelf trainingen voor volwassenen te gaan verzorgen. De stappen die de vereniging moet ondernemen om een succesvolle training te verzorgen worden één voor één behandeld. Ook komt aan de orde op welke manier de vereniging kan zorgen voor de verankering van de trainingen binnen de vereniging. In de bijlagen zijn verschillende ondersteunende middelen opgenomen, waar in de tekst naar zal worden verwezen. Deze ondersteunende middelen zijn via de bijgevoegde cd-rom ook digitaal beschikbaar. Een inhoudsopgave van de cd-rom is opgenomen in bijlage 1. Iedere vereniging kan deze digitale hulpmiddelen en standaarddocumenten in de digitale versie bewerken. Op deze manier zijn deze standaarddocumenten eenvoudig door iedere vereniging te gebruiken en kan hier tevens veel tijd en moeite mee worden bespaard.

Kortom, na het lezen van deze handleiding is iedere vereniging in staat het handboek in praktijk te brengen en geslaagde trainingen voor volwassenen te organiseren!

1. Schaaktrainingen voor volwassenen

In dit eerste hoofdstuk van het handboek schaken voor volwassenen wordt uiteengezet wat de laatste ontwikkelingen bij de KNSB zijn. Ook wordt beschreven wat het doel, de doelgroep, het resultaat en de betrokken partijen bij het schaken voor volwassenen zijn.

1.1. Achtergrond

In het meerjarenbeleidsplan voor de jaren 2003-2006 heeft de Koninklijke Nederlandse Schaakbond (KNSB) een aantal doelgroepen geformuleerd. Deze doelgroepen onderscheiden zich van elkaar in leeftijd en achtergrond. De KNSB richt haar beleid op deze specifieke doelgroepen om de teruggang in ledenaantal om te buigen in een ledenwinst. De afgelopen jaren heeft de schaakbond zich in haar beleid en activiteiten voornamelijk op de doelgroep jeugd geconcentreerd.

Dit is zeer succesvol verlopen. Eén van de nieuwe doelgroepen die de bond wil bereiken is de groep van (potentiële) schakers van 40 jaar en ouder (40-plus). Deze genoemde groep maakt een groot deel uit (50%) van het ledenbestand van de KNSB, waarbij echter geconstateerd wordt dat er weinig over deze doelgroep bekend is. Bovendien blijkt vanuit marktonderzoek dat in deze groep veel (potentiële) schakers zitten, die tot op heden door de schaakverenigingen nog onvoldoende bereikt worden.

Dit vergt niet alleen de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten, maar er dient voornamelijk een cultuurverandering binnen de schaakverenigingen plaats te vinden.

Om dit te realiseren is de KNSB in 2004 gestart met het project '40-plus schaken'. Er is, in samenwerking met NOC*NSF, een meerjarig projectplan (2004-2006) opgesteld. Het project richt zich op de genoemde cultuurverandering via het ontwikkelen van nieuwe schaakvormen (schaakcursus voor volwassenen), het bijscholen van het hiervoor benodigd kader, het ontwikkelen van het handboek t.b.v. verenigingen en nog veel meer. Het uiteindelijke meetbare doel is het realiseren van ledenwinst (via werving en behoud) bij schaakverenigingen

Aan de ontwikkeling van dit handboek is een uitgebreide pilotfase, waarin 5 schaakverenigingen de cursus voor volwassenen hebben getest en geëvalueerd voorafgegaan.

Met behulp van deze opgedane ervaringen is dit definitieve handboek schaken voor volwassenen ontwikkeld.

1.2. Doel

Het doel dat de KNSB voor ogen heeft met het handboek schaken voor volwassenen is om het aantal leden van de schaakverenigingen van 40 jaar en ouder te vergroten. Dit zal gerealiseerd worden doordat door middel van de schaaktrainingen de huidige seniorleden langer behouden blijven en bovendien nieuwe leden zullen worden aangetrokken.

De verenigingen zelf zullen ook concrete doelen moeten formuleren als ze met het organiseren van de trainingen van start gaan. Dit komt in hoofdstuk 2 aan de orde.

1.3. Doelgroep

De trainingen die georganiseerd zullen worden zijn bedoeld voor *volwassenen in de leeftijdscategorie van 40 jaar en ouder*. (Uiteraard kunnen volwassenen van 20 tot en met 40 jaar ook aan de schaaktrainingen meedoen)

Binnen deze groep volwassenen zijn verschillende typen schakers te onderscheiden:

- 1) **Non-actieve schakers.** Dit zijn personen die ooit hebben leren schaken op school en met een korte opfriscursus aansluiting kunnen krijgen bij de traditionele verenigingsschaker.
- 2) **Nieuwe schakers.** Dit zijn personen die nog nooit met de KNSB of met schaken in aanraking zijn geweest.
- 3) **Doorstarters.** Dit zijn personen met een Elo rating onder de 1400, die de aansluiting dreigen te verliezen en mogelijk gaan stoppen als lid.
- 4) **Oud-leden.** Dit zijn personen die zijn gestopt, omdat het niveau op de club te hoog voor hen was;
- 5) **Ouders.** – Dit zijn ouders van jeugdleden van de schaakvereniging. Deze ouders zijn door hun kinderen enthousiast geworden om ook te gaan schaken

1.4. Resultaat

De KNSB heeft met het ondersteunen van het opzetten van de schaaktrainingen voor volwassenen een duidelijk doel voor ogen. Het idee is namelijk dat de trainingen niet eenmalig worden georganiseerd, maar een vaste plek binnen de vereniging zullen verwerven. Door middel van deze trainingen zullen dan jaarlijks in Nederland de volgende doelstellingen worden behaald:

- In het eerste jaar (2005) worden bij minimaal 25 verenigingen verspreid over heel Nederland schaaktrainingen voor volwassenen gegeven. Dit houdt in dat per servicepunt minimaal 5 verenigingen deelnemen. De gemiddelde groepsgrootte is 10 personen. Door deze trainingen zullen jaarlijks 250 mensen kennismaken met schaken.
- Uit de pilots is gebleken dat de kans dat deelnemers aan de beginnerscursus uiteindelijk doorstromen naar de vereniging zeer groot is. Bij enkele verenigingen zijn zelfs alle deelnemers lid geworden van de vereniging, wat een aanzienlijke ledenwinst opleverde.
- In jaar 2 zal bij 25 andere clubs de schaaktraining worden geïntroduceerd, waarbij ervan wordt uitgegaan dat bij de eerste 25 clubs de schaaktraining een vast onderdeel van de clubactiviteiten is geworden. Dit kan op twee manieren. De vereniging kan jaarlijks een beginnerscursus organiseren, of starten met een vervolgcursus op de introductie. In jaar 3 zullen weer 25 nieuwe clubs schaaktrainingen geven.
- De KNSB zal tweejaarlijks 25 trainers bijscholen zodat zij ook trainingen voor volwassenen kunnen verzorgen.

Niet alleen de KNSB, maar ook de vereniging zelf beoogt met het organiseren van de trainingen bepaalde resultaten te behalen. Voor de vereniging kunnen de resultaten als volgt geformuleerd worden:

- Jaarlijks minimaal 8 deelnemers aan de training voor volwassenen.
- Van de nieuwe deelnemers stroomt het grootste gedeelte (bijvoorbeeld minimaal 80%) door naar de vereniging.

1.5 Betrokken personen/taken en verantwoordelijkheden

Bij de organisatie van de trainingen voor volwassenen zijn verschillende personen betrokken. Dit zijn achtereenvolgens de KNSB/ Verenigingsconsulent, het bestuur van de vereniging, een lid dat verantwoordelijk is voor de werving, de leden van de club, trainer, deelnemers trainingen. Elk van deze personen heeft zijn eigen taken en verantwoordelijkheden. Deze zijn in het kort:

KNSB/Verenigingsconsulent: De KNSB en de verenigingsconsulent zullen de verenigingen begeleiden bij het organiseren van de trainingen. Verenigingen kunnen bij hen met vragen terecht. Bovendien hebben deze het handboek ontwikkeld. De KNSB kan in sommige gevallen ook subsidies voor het organiseren van de trainingen aan de verenigingen verstrekken.

Bestuur van de vereniging: eindverantwoordelijke van de gehele cursus. Stelt indien nodig ook geld ter beschikking. Bovendien is het bestuur verantwoordelijk voor een goed doorstroom van de nieuwe leden naar de vereniging. Het bestuur moet zelf ook een duidelijke bijdrage leveren aan het begeleiden van de deelnemers aan de cursus naar de vereniging. Met behulp van het bestuur kan er vervolgens voor gezorgd worden dat de deelnemers ook daadwerkelijk lid worden.

Verantwoordelijke voor de werving van de deelnemers: Een lid van de club draagt de verantwoordelijkheid voor het werven van de deelnemers. Dit kan een bestuurslid zijn, maar ook een gewoon lid. Uiteraard kan hij hierbij ook andere (bestuurs)leden inschakelen aangezien het werven vaak via via tot stand komt.

Leden van de club: De leden van de club zijn medeverantwoordelijk voor het werven van deelnemers, het organiseren van de trainingen en de opvang van de nieuwe leden op de clubavonden.

Trainer: De trainer heeft als taak de trainingen te verzorgen. Hierbij moet naast het inhoudelijke aspect van schaken ook de sociale kant worden benadrukt. De trainer heeft tevens als taak de deelnemers te enthousiasmeren voor de schaaksport en te adviseren om lid te worden van de schaakvereniging.

Deelnemers: deelnemers hebben de verplichting om bij de lessen aanwezig te zijn. Aangezien de schaakbond en de vereniging de trainingen subsidiëren kunnen zij enige eisen stellen aan de aanwezigheid van de deelnemers. Een goede methode is om de deelnemers vooraf hun eigen bijdrage voor de lessen in één keer te laten betalen. In dit geval zullen de deelnemers meer gemotiveerd zijn om te komen dan wanneer zij per les een bedrag betalen.

Het is belangrijk om van te voren aan alle betrokkenen duidelijk te maken wat er van hen verwacht wordt. Dit om misverstanden in een later stadium te voorkomen.

2. De organisatie van de trainingen in de praktijk

In het vorige hoofdstuk zijn alle uitgangspunten voor de trainingen uiteengezet. In dit hoofdstuk komt de daadwerkelijke organisatie van de trainingen aan bod.

Het organiseren van deze trainingen voor volwassenen gaat volgens een aantal fasen.

Deze 3 fasen zijn achtereenvolgens:

Fase 1: Voorbereiding

Stap 1: Oriëntatie omgeving

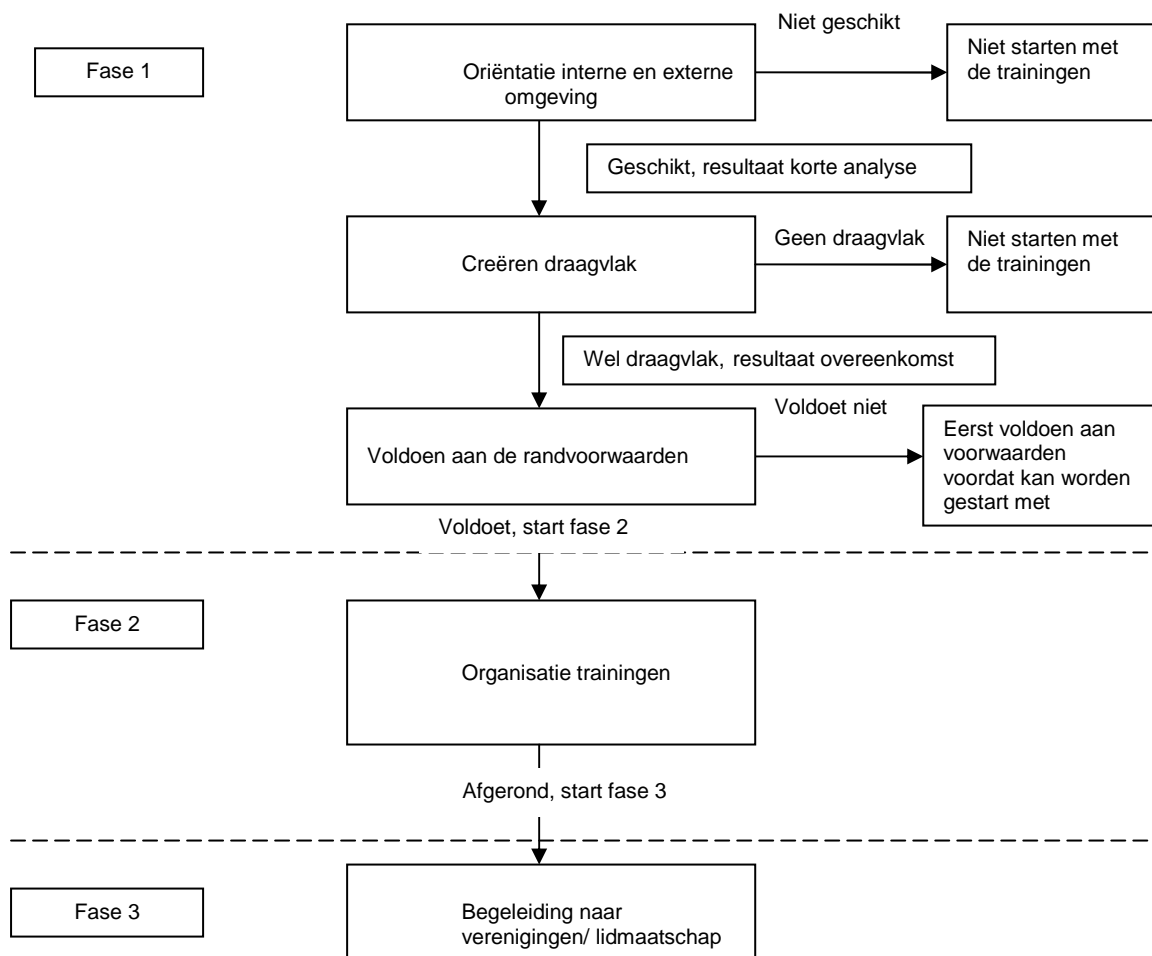
Stap 2: Draagvlak bestuur vereniging creëren

Stap 3: Voldoen aan de randvoorwaarden

Fase 2: Organisatie van de trainingen met behulp van handboek schaken voor volwassenen

Fase 3: Introductie van de vereniging en begeleiding naar verenigingen/lidmaatschap

In onderstaand schema is te zien dat fase 1 bestaat uit drie onderdelen. Als aan één van de drie onderdelen niet wordt voldaan, dan is het onmogelijk om een geslaagde training te organiseren.

Per fase moet een aantal stappen worden ondernomen. Deze komen achtereenvolgens in de volgende paragrafen van deze handleiding aan de orde.

Voor het meest optimale resultaat is het belangrijk om alle fasen te doorlopen.

Het heeft bijvoorbeeld geen zin om zonder draagvlak van het bestuur aan de organisatie van de trainingen te beginnen. Als het bestuur geen leden wil werven of de vereniging geen leden meer kan plaatsen is het organiseren van de trainingen nutteloos. Ook fase 4 is van essentieel belang. Als de deelnemers van de cursus namelijk niet naar de schaakvereniging worden begeleid is de tijd, geld en energie die is gestoken in het werven van de cursisten en de organisatie van de trainingen voor niets geweest. De vereniging heeft er namelijk weinig baat bij als de deelnemers uiteindelijk geen lid worden.

2.1. Fase 1: Voorbereiding

Voordat met de daadwerkelijke training gestart kan worden is een goede voorbereiding noodzakelijk.

Deze voorbereiding valt uiteen in 3 stappen:

stap 1: Oriëntatie interne en externe omgeving

stap 2: Creëren draagvlak bij bestuur van de vereniging.

stap 3: Voldoen aan de randvoorwaarden

Op beide stappen zal hieronder dieper worden ingegaan.

2.1.1. stap 1: Oriëntatie interne en externe omgeving

De verenigingsconsulent zal als eerste samen met de vereniging een kort oriënterend onderzoek naar de interne en externe omgeving van de vereniging doen. Niet iedere vereniging is geschikt om de trainingen voor volwassenen te organiseren. Het is dus goed om vooraf een inschatting te maken van de haalbaarheid van de trainingen. Belangrijke vragen hierbij zijn:

- hoeveel volwassen (ex-) leden zijn er? (dit kan onder andere met behulp van lijsten van oud-leden via de KNSB in kaart worden gebracht en het door de KNSB uitgevoerde imago-onderzoek)
- wil de vereniging nieuwe leden?
- wil de vereniging specifiek trainingen opzetten voor volwassenen?

In principe is iedere vereniging geschikt om de trainingen te organiseren, aangezien rondom iedere vereniging volwassenen, oftewel de potentiële doelgroep, aanwezig zijn. Wel is het belangrijk om te bepalen op welke van de in paragraaf 1.3 genoemde 5 doelgroepen, te weten non-actieve schakers, nieuwe schakers, doorstarters, oud-leden en ouders de vereniging zich met de trainingen voor volwassenen wil richten.

Het is aan te bevelen om hier vooraf een keuze in te maken, omdat de wensen en behoeften van de vijf groepen uiteen kunnen lopen. Bovendien zullen de groepen op een verschillende manier geworven moeten worden. Bij de keuze is het goed om te onderzoeken of de ene groep beter bereikt kan worden dan de andere groep.

De verenigingsconsulent zal van bovenstaande factoren een korte analyse maken. Hierbij zal hij onder andere gegevens van de vereniging gebruiken, maar ook onderzoeken die de KNSB heeft uitgevoerd raadplegen.

Het resultaat is een korte analyse, waarin onder meer de doelgroep wordt bepaald. In de analyse zal meteen ook een haalbare doelstelling voor de vereniging worden beschreven. Op deze manier kan na afloop van de cursus ook worden getoetst of met het organiseren van de cursus aan de verwachtingen is voldaan.

2.1.2. stap 2: Creëren draagvlak bij bestuur van de vereniging.

De eerste stap die moet worden ondernomen is het creëren van draagvlak bij het bestuur van de vereniging. Dit draagvlak is ook een essentiële voorwaarde om in aanmerking te komen voor enige vorm of ondersteuning van de KNSB en verenigingsconsulenten. Zo worden eventueel beschikbare subsidies bijvoorbeeld alleen toegekend als er aan deze regel voldaan wordt. Het draagvlak is gecreëerd als het bestuur van de vereniging zich heeft gecommitteerd aan de organisatie van de trainingen. Daarmee geeft het bestuur aan volledig achter de organisatie te staan en de benodigde middelen en inzet ter beschikking te stellen. Bovendien zal het bestuur bij de eerste en laatste training aanwezig moeten zijn om de cursisten te verwelkomen en om deze aan het einde van de trainingen uit te nodigen voor een clubavond.

Het draagvlak wordt tastbaar doordat het bestuur van de vereniging wordt gevraagd om een overeenkomst te tekenen. Deze overeenkomst is opgenomen in Bijlage 1.

Het bestuur committeert zichzelf in deze overeenkomst ook aan de continuïteit van de trainingen. Na een eenmalige cursus van 6 lessen is het einddoel nog niet behaald. De vereniging zal jaarlijks een nieuwe groep cursisten moeten laten starten en bovendien is het nuttig om trainingen van een iets hoger niveau aan te bieden aan de cursisten die reeds een jaar les hebben gehad. Daarnaast wordt aan de bestuursleden gevraagd doelstellingen vast te stellen voor de trainingen. De doelstellingen kunnen betrekking hebben op het aantal deelnemers, doorstroom naar de vereniging, aantal trainingen, leveren van trainers enzovoort.

Draagvlak betekent tot slot ook dat de club een bestuurslid en eventueel ook nog een gewoon lid zal moeten benoemen om de taak op zich te nemen de nieuwe leden op te vangen. Dit is in de eindfase van de trainingen een zeer belangrijke taak.

Als het uiteindelijk om één of andere reden onmogelijk blijkt om draagvlak bij het bestuur van de vereniging te creëren is het af te raden om met volgende fasen van start te gaan. Het is in dat geval beter enkele jaren te wachten met de organisatie en dan weer van voor af aan te beginnen met het creëren van draagvlak bij het bestuur van de vereniging.

2.1.3. stap 3: Voldoen aan de randvoorwaarden

Als het draagvlak bij het bestuur is gecreëerd kan worden gestart met de volgende stap uit de voorbereidingsfase. Dit is het voldoen aan vier randvoorwaarden. Deze vier randvoorwaarden luiden als volgt:

- vrijwilligers beschikbaar voor de organisatie
- voldoende financiële middelen beschikbaar
- accommodatie en lesmateriaal beschikbaar
- trainer beschikbaar

Hieronder wordt uitgebreid op elk van deze voorwaarden ingegaan.

1. Vrijwilligers beschikbaar voor de organisatie

Het organiseren van de trainingen voor volwassenen kost tijd. Eén of meerdere vrijwilligers van de vereniging moeten bereid zijn om deze tijd in de organisatie van de trainingen te investeren. Het is moeilijk om aan te geven hoe veel tijd het kost om de trainingen te organiseren. Dit is namelijk afhankelijk van vele factoren, bijvoorbeeld de beschikbaarheid van een accommodatie, geld en vrijwilligers. Uit de pilots is wel gebleken dat het zeer aan te bevelen is om op tijd met de organisatie van de trainingen te starten. De reden hiervoor is dat zich regelmatig onvoorziene omstandigheden voordoen en bovendien de accommodaties en trainers ruime tijd van tevoren moeten worden vastgelegd omdat deze anders volgeboekt zijn.

Uit de ervaring die is opgedaan in de pilots blijkt dat het is aan te raden om ongeveer 3 maanden voor aanvang van de trainingen met de organisatie te starten.

Het is wellicht ook een idee om een trainingscommissie in te stellen die de organisatie van de trainingen coördineert. Op die manier kunnen de taken verdeeld worden en kunnen de commissieleden van de kwaliteiten van de overige leden gebruik maken.

2. Voldoende financiële middelen beschikbaar

Het organiseren van de schaaktrainingen voor volwassenen kost niet alleen tijd, maar ook geld. De schaakbond stelt om die reden in de jaren 2005 en 2006 subsidie beschikbaar om de trainingen te organiseren.

Voor iedere vereniging die voor het eerst met de trainingen van start wil gaan is in de jaren 2005 en 2006 een eenmalige startsubsidie van € 200 beschikbaar. Dit bedrag is in principe genoeg om de trainingen te organiseren als de vereniging van een eigen accommodatie gebruik kan maken.

Als de vereniging besluit om na het eerste jaar met een vervolgcursus voor de beginners te starten komt de vereniging hiervoor ook in aanmerking voor een subsidie van € 100 euro. Verenigingen die voor deze subsidie in aanmerking willen komen kunnen contact opnemen met de verenigingsconsulent van het Servicepunt. De gegevens van deze consulent zijn te vinden op de site van de schaakbond (www.schaakbond.nl).

De kosten die voor de trainingen gemaakt worden zijn:

- eventueel zaalhuur
- vergoeding trainer
- materiaal
- etc.

Naast de subsidiemogelijkheden via de schaakbond is het eventueel ook mogelijk om de kosten van de organisatie te dekken door de deelnemers van de schaaktrainingen om een eigen bijdrage te vragen. Dit is wellicht ongebruikelijk binnen de schaaksport, maar een persoonlijke bijdrage van 5 euro per les is in deze tijd zeer reëel. Dus een kort advies voor de vereniging is: Durf geld te vragen!

De trainingen worden in principe door de bijgeschoolde en hierdoor deskundige trainers gegeven. Deze trainers ontvangen hiervoor dan ook een vergoeding. Het is gebruikelijk om de trainers een bedrag rond € 30 per uur te betalen. Hier kan op basis van de capaciteiten van de trainers enigszins vanaf worden geweken.

Om een indicatie te geven van de kosten die bij een van de pilotverenigingen zijn gemaakt om de trainingen te organiseren is een voorbeeldbegroting opgenomen in bijlage 2.

3. Accommodatie en lesmateriaal beschikbaar

Naast voldoende vrijwilligers en voldoende financiële middelen zijn de beschikbaarheid van een accommodatie en lesmateriaal ook noodzakelijk om de trainingen te kunnen organiseren.

Accommodatie

Om de trainingen te kunnen geven moet er een geschikte accommodatie beschikbaar zijn op de avonden dat de trainingen worden gegeven. Dit wordt door organisatoren vaak gezien als één van de knelpunten.

Sommige verenigingen hebben een eigen locatie waar de trainingen gegeven kunnen worden en andere verenigingen zullen een ruimte moeten huren.

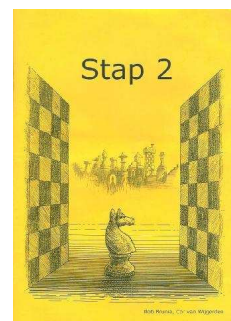
Een hulpmiddel bij het vinden van een geschikte locatie is te vinden in bijlage 3. Hier wordt beschreven aan welke eisen de locatie moet voldoen en staan enkele tips die hulp kunnen bieden bij het vinden van een dergelijke locatie.

Uiteraard is het voor verenigingen ook mogelijk om speciale accommodaties in te richten of te bouwen om schaaktrainingen te geven. Dit kan ook gecombineerd worden met andere denksporten. Verenigingen die meer willen weten over het oprichten van een denksportaccommodatie kunnen een glossy brochure opvragen bij de KNSB. Hierin staat de belangrijkste informatie kort weergegeven. Ook zijn uitgebreide normen en richtlijnen voor een dergelijke accommodatie bij de KNSB opvraagbaar.

Lesmateriaal beschikbaar

Om de trainingen te kunnen geven moet er voldoende lesmateriaal beschikbaar zijn. Iedere deelnemer is verplicht om het werkboek dat bij de trainingen gebruikt wordt aan te schaffen. De trainer bepaalt welk werkboek het beste aansluit bij het niveau van de deelnemers. De trainer geeft vervolgens aan de vereniging door welke werkboeken hij voor de cursus nodig heeft. De vereniging kan deze werkboeken vervolgens weer verkrijgen bij de KNSB voor de prijs van € 4,60.

De vereniging kan deze prijs verwerken in de totaalprijs voor de cursus. Een andere mogelijkheid is dat de vereniging de deelnemers vraagt om dit werkboek tijdens de eerste les bij de trainer aan te schaffen. Daarnaast wordt gewerkt met een losbladig systeem. Op deze wijze kan de trainer de losse bladen aanpassen aan het niveau en de wensen van de groep. Ook deze losse bladen kunnen de trainers bij de KNSB verkrijgen. Voor de deelnemers zijn hier geen kosten aan verbonden. De vereniging is er uiteindelijk voor verantwoordelijk dat er voldoende schaakborden en schaakstukken aanwezig zijn. Ook draagt zij de zorg voor een demonstratiebord (en eventuele haken om dit aan op te hangen), pennen, klokken enzovoort.

Lesboek voor beginners

4. Trainer beschikbaar

De laatste randvoorwaarde waar aan moet worden voldaan om de training voor volwassenen succesvol te laten verlopen is het vinden van een geschikte trainer, welke bovendien beschikbaar is op de gewenste avonden.

Het geven van trainingen aan volwassenen is een vak apart. De trainer moet niet alleen inhoudelijke kennis hebben, maar ook oog voor het sociale aspect van de trainingen: de deelnemers willen namelijk ook een gezellige avond hebben. Middels goede werkvormen (de deelnemers actief laten deelnemen: samen oplossen van opgaven, uitspelen van stellingen) kan de trainer daaraan bijdragen.

Om deze reden verzorgt de KNSB bijscholingscursussen voor trainers, om ervoor te zorgen dat deze niet alleen in staat zijn om het schaken over te brengen op jeugdleden, maar ook op volwassenen.

Van de verenigingen wordt verwacht dat zij in eerste instantie de trainers benaderen die de bijscholingscursus hebben gevolgd voor het geven van trainingen voor volwassenen. Indien de vereniging een andere kandidaat heeft gevonden om de trainingen te geven is dit uiteraard wel bespreekbaar met de verenigingsconsulent. De consulent zal dan trachten deze kandidaat in samenwerking met de kadermentor bij te scholen zodat de trainer in staat wordt gesteld om de cursus voor volwassenen te geven.

De KNSB heeft ook een contract tussen trainer en club beschikbaar. Dit is te vinden in Bijlage 4. Op de cd-rom is een leidraad te vinden voor de trainers om de trainingen te geven. Deze leidraad is slechts ter informatie voor de vereniging bedoeld. De leidraad zal tijdens de bijscholing voor de trainers uitgebreid aan bod komen. De trainers zullen dit document dan ook als basis gebruiken voor de trainingen voor volwassenen. Hier zal bij de uitleg van fase 2 dieper op in worden gegaan.

5. Voldoende deelnemers

Naast de trainer zijn tot slot ook de deelnemers noodzakelijk om te trainingen te kunnen laten slagen. De vereniging, en de organiserende vrijwilligers zijn zelf verantwoordelijk voor het werven van deze deelnemers. Hiervoor is een aantal methoden beschikbaar.

- ⇒ *Folders ophangen*
- ⇒ *Advertentie in de (plaatselijke) krant*
- ⇒ *Berichtje in de plaatselijke krant*
- ⇒ *Stukje op de website van de club(s) en de regionale bond*
- ⇒ *Persoonlijke benadering (via clubleden, benaderen ouders van jeugdspelers)*
- ⇒ *Folders meegeven aan leden om uit te delen / op te hangen*

In 90% van de gevallen blijkt persoonlijke benadering het succesvolste.

Als hulpmiddel voor de vereniging heeft de KNSB een aantal voorbeeld folders en posters ontworpen. De verenigingen kunnen hun eigen tekst in de posters plaatsen en deze vervolgens voor 1 euro per stuk bij de KNSB laten afdrukken.

De voorbeelden van enkele van bovenstaande hulpmiddelen zijn te vinden in bijlage 5 en 6.

De richtlijn voor het minimale aantal deelnemers voor de training is acht personen. Uiteraard kan hier indien wenselijk wel een uitzondering op worden gemaakt. Het maximale aantal personen dat aan de cursus kan deelnemen is twintig.

Indien het lastig is om voldoende deelnemers te werven kan uiteraard ook samen worden gewerkt met andere clubs in de regio. Het is hierbij aan te bevelen om samen te werken met een club in de regio van vergelijkbare grootte. Als een vereniging het samenwerken met één of meerdere andere verenigingen overweegt kan zij dit melden bij de verenigingsconsulent. Aangezien de verenigingsconsulent de situatie bij andere verenigingen in de regio kent, kan deze ondersteuning verlenen bij het zoeken van een geschikte club om mee samen te werken.

Niet alleen bij de introductiecursus, maar ook bij de vervolgcursussen is een gezamenlijke organisatie een goed alternatief. De vereniging hoeft niet bang te zijn voor onderlinge concurrentie met de andere vereniging, want uit ervaring blijkt dat deelnemers die eenmaal bij een vereniging lid zijn geworden niet snel van vereniging zullen wisselen.

2.2. Fase 2: Invulling van de trainingen voor volwassenen

In deze fase is niet alleen bekend wie de trainingen gaat verzorgen, maar ook waar, wanneer en voor hoeveel deelnemers deze zullen worden gehouden. Het belangrijkste aandachtspunt in deze fase is dan ook de inhoud van de training aan te passen aan het niveau van de groep. Training geven aan volwassenen verschilt van de manier van training geven aan jeugd. Om deze reden is een leidraad voor de trainers ontwikkeld. Trainers kunnen deze leidraad gebruiken voor het samenstellen van de trainingen voor de volwassenen. Hierbij wordt nog even extra benadrukt dat dit een leidraad is, wat wil zeggen dat de trainer hier waar nodig van af kan wijken en zijn eigen interpretatie aan kan geven. Het is wel de bedoeling dat de leidraad in grote lijnen wordt aangehouden en met name de tips en aandachtspunten in acht worden genomen. De leidraad voor de trainers is op de bijgevoegde cd-rom beschikbaar. Bovendien is de leidraad ook in papieren vorm apart verkrijgbaar.

Uitleg bij het demonstratiebord

Naast de inhoud van de trainingen is ook de organisatie van de trainingen op de avonden zelf een belangrijk aandachtspunt. De trainer en de vereniging moeten gezamenlijk een aantal praktische afspraken maken. Bijvoorbeeld over wie de sleutel in zijn bezit heeft, wie de zaal opent, wie de koffie en thee verzorgt, wie de zaal afsluit enzovoort. Hiervoor moet de trainer dus een duidelijk aanspreekpunt binnen de club hebben. De trainer kan ook duidelijke afspraken maken met dit aanspreekpunt over wat de trainer wordt geacht te doen als hij voor een training verhinderd is.

Zowel voor het bestuur, de organisatoren als de trainers en de deelnemers is het nuttig om de trainingen te evalueren. In bijlage 7a en 7b zijn twee formulieren opgenomen die ter ondersteuning gebruikt kunnen worden in de evaluatiefase. Het formulier in bijlage 7a is bedoeld als voormeting en dient bij de eerste training aan de deelnemers te worden uitgedeeld. De deelnemers geven aan om welke reden zij aan de cursus deelnemen. Het formulier in bijlage 7b wordt na afloop van de cursus door de deelnemers ingevuld en dient dus als nameting. De vereniging en de trainer kunnen uit de voor- en nameting afleiden of de cursus naar wens is verlopen en of aan de verwachtingen van de deelnemers is voldaan, of dat er bij de volgende schaakcursus een aantal zaken verbeterd kan worden.

2.3. Fase 3: Introduceren nieuwe leden bij de vereniging en begeleiden bij het verkrijgen van een lidmaatschap.

Eén van de doelen van de trainingen is ervoor te zorgen dat de personen die de training gevolgd hebben lid zullen worden van de vereniging. Dit is misschien wel de belangrijkste fase van de trainingen en hier moet dan ook uitgebreid aandacht aan worden besteed. Als de nieuwe leden niet goed worden begeleid bestaat namelijk het gevaar dat de leden alsnog afhaken en dat is zonde van de investering.

In de eerste stap van fase 1 heeft het bestuur van de vereniging bij het tekenen van de overeenkomst om draagvlak te creëren iemand benoemd om de nieuwe leden op te vangen. Deze

persoon zal bij de eerste training aanwezig zijn om de deelnemers aan de trainingen welkom te heten. Tijdens de laatste training zal deze persoon bovendien, zoals afgesproken in de overeenkomst, wederom aanwezig zijn om de leden te vertellen over de schaakvereniging en de verschillende mogelijkheden die leden binnen deze vereniging hebben. Uiteraard moet deze persoon over de nodige organisatorische en sociale vaardigheden beschikken om zijn taak naar behoren uit te voeren. Aanwas van nieuwe leden is namelijk van prominent belang om de schaakclub – op langere termijn – te doen overleven!

Deze persoon kan de leden tijdens deze laatste bijeenkomst ook uitnodigen voor de eerstvolgende clubavond. Eventueel kan het lid ook de cursisten even persoonlijk bellen om ze uit te nodigen voor één van de clubavonden, zodat hij er zeker van is dat hij zelf ook aanwezig is om het nieuwe lid op de clubavond te introduceren.

De vereniging heeft vele mogelijkheden om de cursisten aan de club te binden, Hieronder worden een paar mogelijkheden weergegeven:

- 1) **Proeflidmaatschap**
Het aanbieden van een **proeflidmaatschap** voor bijvoorbeeld een maand of een kwartaal, waarin de potentiële leden volwaardig kunnen meedoen aan alle clubactiviteiten, met uitzondering van de externe competitie. Direct vast zitten aan een volledige jaarcontributie kan voor sommige een extra drempel vormen, die op deze manier wordt weggenomen. De vereniging kan zo eerst aan de nieuwelingen laten zien wat zij te bieden heeft.
- 2) **Organisatie van vervolglussen**
De **schaaklessen** eventueel in samenwerking met een buurclub of de regionale bond geven. Wees hierbij niet bang voor concurrentie. Dat verhoogt het spelniveau en zorgt voor een sociale band met andere nieuwelingen en de leraar waardoor zij zich sneller 'thuis voelen' en aan niveau winnen. Ook de vervolgcursus kan in samenwerking met anderen worden georganiseerd.
- 3) **Mentor voor nieuwe leden**
Ideaal is het plan om aan elk nieuw lid 'een mentor' toe te wijzen die het nieuwe lid een beetje wegwijs maakt op de club, maar ook schaaktechnisch ondersteunt. Zeker als de mentor de beschikking heeft over geschikt trainingsmateriaal (Stappenmethode en/of simpele schaakboekjes) kan hij passend studiemateriaal meegeven aan zijn pupil.
- 4) **Apart programma op clubavond voor beginners**
De beginners een apart programma op de clubavonden aanbieden. Het is bijvoorbeeld goed om de beginners naast het spelen van partijen ook de mogelijkheid te bieden om vragen te stellen over de vereniging en partij problemen te behandelen. Hiervoor moet een clublid beschikbaar zijn. Dit lid moet als het ware de vraagbaak zijn voor nieuwelingen, de nieuwelingen in de gaten houden en in inventariseren waar de nieuwe leden behoefte aan hebben.

De clubavond

5) **Introductiepakket nieuwe leden**

Ook een **introductiepakket** voor nieuwe leden is een goed hulpmiddel om nieuwe leden aan de club te binden. Hierbij valt te denken aan:

- o het competitieboekje van de club met allerhande informatie
- o informatie over spelen met klok
- o spelregels in het kort
- o enz.

Meer informatie over de mogelijke inhoud van een introductiepakket is te vinden in bijlage 8.

Daarnaast wordt een digitaal voorbeeld van een introductiepakket van de schaakvereniging via de cd-rom beschikbaar gesteld.

Naast het introductiepakket kan de club ook nog een aantal extra's aan de deelnemers van de cursus of de nieuwe leden verschaffen. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- o een schaakboekje (bijvoorbeeld 'Lekker schaken' van Brunia/Van Wijgerden)
- o notitieboekje
- o een paar oude clubbladen
- o wat speciaal trainingsoefeningen op papier (bijvoorbeeld over openingen)

Het aangewezen bestuurslid, de mentor of de trainer kunnen eventuele vragen van de nieuwe leden beantwoorden.

Bij de opvang van de nieuwe leden moet de schaakvereniging in haar achterhoofd houden dat het voor de leden zo makkelijk mogelijk moet worden gemaakt om lid te worden van de schaakclub. Bovendien moeten de nieuwe leden begeleid worden en vooral in het begin persoonlijke aandacht krijgen.

In dit hoofdstuk is stap voor stap beschreven op welke wijze de trainingen voor volwassenen worden georganiseerd. Het organiseren van de trainingen is echter geen eenmalig project. In het volgende hoofdstuk komt aan de orde hoe de continuïteit van de trainingen wordt gewaarborgd.

Voor het volgende hoofdstuk begint, wordt hier nog één keer schematisch weergegeven welke stappen moeten worden ondernomen om de schaaktrainingen voor volwassenen te organiseren. In het onderstaande schema wordt tevens aangegeven wie verantwoordelijk is voor de betreffende stap en of het mogelijk is om de verenigingsconsulent wel of niet te betrekken.

Activiteit	Vereniging	Verenigingsconsulent/ KNSB
Oriëntatie omgeving	X	X
Creëren draagvlak	X	X
Vrijwilligers	X	
Accommodatie	X	Ondersteuning mogelijk
Lesmateriaal		X
Financiële middelen	X	X
Opleiden trainers		X
Trainer beschikbaar	X	X
Voldoende deelnemers werven	X	
Begeleiden nieuwelingen naar vereniging	X	
Aanbieden proeflidmaatschap	X	
Maken en verspreiden introductiepakket	X	
Vervolg cursus	X	X

3. Na afloop van de trainingen

Verenigingen zullen waarschijnlijk verwachten dat zodra de trainingen zijn gegeven en de nieuwe leden naar de vereniging zijn begeleid hun taak erop zit. Maar ook na afloop van de trainingen vinden nog enige activiteiten plaats. Deze worden in de volgende paragrafen beschreven.

3.1. Evaluatie

Tijdens de laatste training vullen de deelnemers aan de cursus een evaluatieformulier in. Dit formulier wordt uitgedeeld door de trainers. De trainers vinden dit formulier in bijlage 7b. Ook binnen de vereniging vindt een evaluatie plaats. Het bestuur bespreekt samen met de trainer en eventueel in samenwerking met de verenigingsconsulent het verloop van de training voor volwassenen. Hierbij wordt gecheckt of de vooraf gestelde doelen zijn behaald en wat eventuele verbeterpunten zijn voor volgend jaar.

3.2. Vervolg

Zodra de evaluatie heeft plaatsgevonden wordt het tijd dat het bestuur bepaalt wat het vervolgtraject wordt. Is de vereniging van plan om volgend jaar wederom met een training voor beginners te starten, of biedt de vereniging een vervolgcursus aan voor de beginners die dit jaar de cursus hebben gevolgd.

Ook moet het bestuur overwegen of het vervolg wel of niet in samenwerking met andere verenigingen of de regionale bond zal plaatsvinden.

Het bestuur van de vereniging wordt aanbevolen om na afloop van de eerste trainingen en evaluatie een meerjarenplan voor de komende vijf jaar op te stellen. Uitgangspunt is hierbij wel dat het een haalbaar en realistisch plan is. De vereniging kan hierbij ook ondersteuning vragen aan de verenigingsconsulent.

3.3. Vragen

In dit handboek schaken voor volwassenen is stap voor stap beschreven op welke wijze een training voor volwassenen tot stand kan komen. Het uitgangspunt hierbij was om de informatie zo volledig mogelijk weer te geven. Uiteraard is het mogelijk dat er na het bestuderen van dit handboek toch nog vragen overblijven. In deze paragraaf komt naar voren waar extra informatie gevonden kan worden en aan wie extra vragen gesteld kunnen worden.

Zodra de schaakbond zelf aanvullende informatie heeft met betrekking tot dit handboek zal dit naar de vereniging worden gestuurd. De vereniging kan dan zelf het materiaal in deze map hiermee aanvullen.

3.3.1 Contact

Indien u nog vragen of aanvullingen heeft naar aanleiding van het handboek schaken voor volwassenen dan kunt u contact opnemen met uw verenigingsconsulent of de Koninklijke Nederlandse Schaakbond.

Gegevens:

KNSB
Bonds bureau KNSB
Frans Halsplein 5
2021 DL Haarlem
telefoon 023-5254025
fax 023-5254353
e-mail bonds bureau@schaakbond.nl

Kantoor bonds bureau KNSB

Verenigingsconsulent

De contactgegevens van de verenigingsconsulent bij u in de regio zijn te vinden op www.schaakbond.nl/servicepunten

Op de website www.schaakbond.nl is bovendien veel meer informatie voor verenigingen en spelers te vinden.

Uiteraard is de schaakbond ook zeer geïnteresseerd in de ervaringen van de verenigingen met de organisatie van de trainingen. Aanvullingen of opmerkingen ten aanzien van dit handboek kunnen per mail of telefonisch aan de schaakbond worden doorgegeven.

Bijlage 1 Inhoudsopgave cd-rom

Op de bijgevoegde cd-rom is verschillende nuttige informatie voor verenigingen te vinden. Hieronder volgt een korte inhoudsopgave van deze cd-rom:

1. Digitale versie Handboek schaken voor volwassenen
2. Digitale versie Leidraad volwassenentraining
3. De Koninklijke Nederlandse Schaakbond
4. Structuur opleidingen
5. De Schaakacademie
6. Aanbevolen literatuur
7. Nuttige sites voor beginners
8. Waar is in Nederland schaakliteratuur te verkrijgen?
9. Uitleg competitievormen
10. Spelen met de klok
11. Infoboekje Zukertort

Bijlage 2 Overeenkomst bestuurlijk draagvlak trainingen.

Deze overeenkomst betreft een samenwerking tussen de Koninklijke Nederlands Schaakbond (KNSB) gevestigd te Haarlem en de schaakvereniging <clubnaam> te <woonplaats> . Beide partijen verplichten zich om gedurende het gehele traject te investeren en met ideeën te komen om een goed eindresultaat te bewerkstelligen.

Het doel dat de KNSB voor ogen heeft met het handboek schaken voor volwassenen is om het aantal leden van de schaakverenigingen van 40 jaar en ouder te vergroten. Verenigingen worden gestimuleerd en ondersteund om een gestructureerd aanbod van schaaktrainingen voor nieuwe leden aan te bieden.

De KNSB stelt de volgende zaken beschikbaar:

- begeleiding van de verenigingsconsulent
- het Handboek Schaken voor Volwassenen
- standaard flyer (A4) voor werving cursisten met opdruk (te bestellen voor 1 euro per flyer)
- een leidraad voor trainers voor 6 lessen voor beginners
- (bij)scholing van trainers
- lijst van trainers
- vragenlijsten voor evaluatie
- onderzoeksgegevens bij (ex-)schakers bij de deelnemende vereniging indien aanwezig
- een financiële bijdrage als tegemoetkoming in de kosten

Het bestuur van de vereniging zorgt voor de volgende zaken:

- stelt doelen op, wat de vereniging met de cursus wil bereiken
- doet onderzoek of cursus haalbaar is
- stelt een verantwoordelijke aan voor de werving van deelnemers
- stelt de benodigde gelden beschikbaar
- begeleidt de deelnemers aan de cursus naar de vereniging en zorgt ervoor dat deze lid worden/.
- werkt mee aan de evaluatie (het uitzetten van de vragenlijsten aan het begin en eind van het project)
- aanschaf van geschikt lesmateriaal bij de KNSB

De verantwoordelijke voor de werving van de deelnemers en organisatie van de cursus verzorgt:

- de werving van deelnemers
- de organisatie van de cursus
- de accommodatie en benodigde materialen
- het contract voor de trainer

Subsidie

Voor de vereniging is een eenmalige subsidie in de kosten gereserveerd van € 200,00 * (er is slechts budget voor een beperkt aantal cursussen) die de KNSB zal overmaken als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- 1) na ondertekening van deze samenwerkingsovereenkomst
- 2) als goedkeuring is ontvangen van de verenigingsconsulent of de cursus nog subsidiabel is
- 3) als de cursus is gestart met minimaal 8 deelnemers (de subsidie wordt pas overgemaakt nadat de eerste cursusavond heeft plaatsgevonden.)

Wanneer de organisatie van de cursus schaken voor volwassenen succesvol is verlopen kan de vereniging voor een subsidie voor een vervolgcursus in aanmerking komen. Voor de vervolgsubsidie wordt een nieuwe overeenkomst opgesteld.

Plaats,

datum.....

Handtekening namens de KNSB

Handtekening namens de vereniging

Naam:

Naam:

Functie:

Functie:

Bijdrage overmaken op rekening van:
.....

Bijlage 3 Voorbeeld begroting

Onderstaande begroting kan dienen als indicatie voor de kosten die worden gemaakt bij de organisatie van de trainingen. Indien de deelnemers om een eigen bijdrage wordt gevraagd zorgen deze opbrengsten er uiteraard voor dat de kosten geheel of gedeeltelijk worden terugverdiend.

KOSTEN

6 avonden zaalhuur (€ 45 per avond)	€ 270
6 x 2 = 12 uur trainersvergoeding (€ 30 per uur)	€ 360
Organisatiekosten (posters/folders/mailing/prints/kopieën)	€ 50
Lesmateriaal	<u>€ 46</u>
	€ 726

INKOMSTEN

Bijdrage KNSB (éénmalig)	€ 200
Eigen bijdrage deelnemers (10 personen x 30 euro. Hierbij wordt uitgegaan van gemiddeld 5 euro per les)	€ 300
Bijdrage club:	<u>€ 226</u>
	€ 726

Bijlage 4 Het zoeken van een accommodatie

Een van de knelpunten bij het organiseren van een training is het vinden van een geschikte accommodatie. Onderstaande aandachtspunten kunnen de organisatoren hulp bieden bij het vinden van een geschikte accommodatie.

Eisen:

De accommodatie moet wel aan bepaalde eisen voldoen. Dit zijn:

- **voldoende ruimte:** De eisen m.b.t. de ruimte zijn afhankelijk van de grootte van de groep
- **voldoende tafels en stoelen:** Elke deelnemer een eigen tafel is ideaal, maar dat is niet noodzakelijk bij een training. Daar kunnen gemakkelijk 2-3-4 pupillen aan dezelfde tafel. Voor een groep van bijvoorbeeld 12 leerlingen kan dus ook een (klein) zaaltje met 3-4-5 tafels en voldoende stoelen volstaan
- **demonstratiebord:** Een demonstratiebord kan overal (aan een wand/ muur, aan een kast, op een tafel) bevestigd worden. In sommige gevallen zullen ook haken noodzakelijk zijn om het demonstratiebord op te hangen.
- **schaakmateriaal aanwezig:** Het schaakmateriaal (borden, stukken, demonstratiebord, klokken) moet steeds worden meegenomen, of kunnen worden opgeslagen in de gekozen ruimte. De vereniging draagt hiervoor de verantwoordelijkheid
- **Bereikbaarheid:** Ideaal is een centraal gelegen accommodatie, die eenvoudig per openbaar vervoer, auto, fiets of lopend te bereiken is. Voor auto's is goede parkeergelegenheid dan een punt van aandacht. Indien bij het clubgebouw betaald parkeren geldt, bevordert dat de deelname niet.
- **Financiën:** Om de kosten van de training beperkt te houden is het wenselijk om een zaaltje voor een schappelijke prijs te kunnen huren. Uiteraard moet bij de keuze voor de accommodatie ook in overweging worden genomen hoeveel de consumpties kosten.

Een geschikte accommodatie zoeken:

Soms is het niet eenvoudig om een geschikte locatie te vinden voor de schaaktrainingen. De organisator zal dan op een creatieve manier toch een locatie moeten proberen te vinden. In de meeste gevallen is een geschikte locatie te vinden bij: buurthuizen, wijkcentra, scholen, denksportcentra, (sport-)kantines, cafés, kerkgebouwen, bedrijfskantine, grote kamer bij een deelnemer of professioneel verhuurde accommodatie.

Bemiddeling door de gemeente is een mogelijkheid (via de afdeling sport of onderwijs), maar meestal wordt de ruimte gevonden door directe contacten van clubleden. Bijvoorbeeld als er een clublid in het onderwijs, in een buurtcentrum of een stichting werkt of in die wereld - 'via-via' – contacten heeft. Als de vraag voor accommodaties op een clubavond of aan de bar gesteld wordt, dan blijken er vaak meerdere opties via de eigen leden mogelijk te zijn.

Omdat goedkope en centraal gelegen ruimte erg gewild zijn, is het wel aan te bevelen om ruimschoots op tijd de zaal vast te leggen!

Bijlage 5 Standaard trainersovereenkomst tussen trainer en schaakvereniging

Contract

Hierbij komen schaaktrainer < naam trainer > en schaakclub < naam club > overeen dat de trainer schaaklessen voor volwassenen bij de schaakclub gaat geven. De trainer zorgt er – vanuit zijn expertise – voor dat de trainingen goed aansluiten bij het niveau van de deelnemers. Daarnaast zal de trainer zorg dragen voor het te gebruiken lesmateriaal.

Aanvullende afspraken zijn:

Het afgesproken uurtarief voor de trainer is: € per uur (in- / exclusief BTW)

Kosten voor lesmateriaal bedragen: € per sessie

Reiskosten € per sessie

De trainingssessies zullen gegeven worden van uur tot uur

De trainingen zullen gegeven worden op de volgende data:

[1]

[2]

[3]

[4]

[5]

[6]

Plaats,

datum:

Handtekening trainer

Handtekening schaakclub

Overige gegevens:

Naam trainer:

Adres trainer:

Postcode en plaats:

Telefoonnummer(s):

E-mail:

Bank-/girorekening

De betaling geschiedt als volgt (vul het betreffende hokje in):

- Direct na elke sessie (voor de betreffende sessie)
- In twee gelijke termijnen: een termijn na de 1^e sessie en een termijn na de 3^e sessie
- In twee termijnen: een termijn na de 3^e sessie en een termijn na 6^e sessie
- De vergoeding voor alle sessies in een keer, direct na afloop van de laatste sessie
- De vergoeding voor alle sessies in een keer, na de 3^e sessie
- De vergoeding voor alle sessies in een keer, direct na de 1^e sessie
- Anders, namelijk:.....

Bijlage 6 Voorbeeldfolder ter promotie van training voor volwassenen

Hieronder is een voorbeeldtekst opgenomen die als promotiemiddel voor de schaaktrainingen voor volwassenen kan worden ingezet. Iedere vereniging kan de tekst naar eigen inzicht aanpassen.

SCHAAKTRAINING VOOR "LICHTGEVORDERDEN"

Bij de meeste schaakclubs is het schaakniveau dermate hoog dat geïnteresseerde (huis-) schakers problemen hebben om aan te haken. Vandaar dat de KNSB het plan heeft opgevat om deze doelgroep middels scholingen op een leerzame, maar ook plezierige wijze verder te bekwamen in het schaakspel. Uiteraard zou het mooi zijn als er vroeg of laat deelnemers aan deze scholingen doorstromen naar de schaakclub, zoals De Pion in Amsterdam.

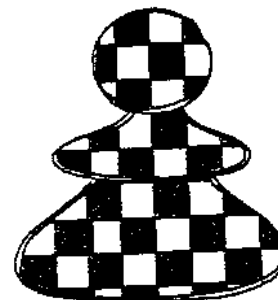
DATA EN TIJDEN

Lessen van 20.00-22.00 uur, daarna kan er nog geschaakt worden!

Maandag 8 november gratis proefles

Cursusdata:

Maandag	15 november	Maandag	31 januari
Maandag	20 december	Maandag	14 februari
Maandag	17 januari 2005	Maandag	28 februari

PLAATS

Benedenzaal van het denksportcentrum te Amsterdam, Kerkstraat 6.

GROEP

Er wordt naar een homogene lesgroep gestreefd van "**lichtgevorderde schakers**". Denk dan aan een elo-niveau tussen de 1000 en 1400.

"**Absolute beginners**" kunnen zich ook melden: indien er voldoende interesse is, wordt er ook voor hen een scholing georganiseerd.

TRAINER

De cursus zal door een gediplomeerde KNSB-trainer gegeven worden.

INHOUD

De trainer zal speciaal voor deze cursus ontwikkeld lesmateriaal gebruiken en dat afstemmen op het niveau van de groep. Uiteraard zijn eigen partijen en/of vragen welkom!

KOSTEN

30 euro (lidmaatschap is niet vereist)

AANMELDEN / VRAGEN

Piet Janssen, tel: 020-1111111

Bijlage 7 Posters ter promotie van de trainingen voor volwassenen

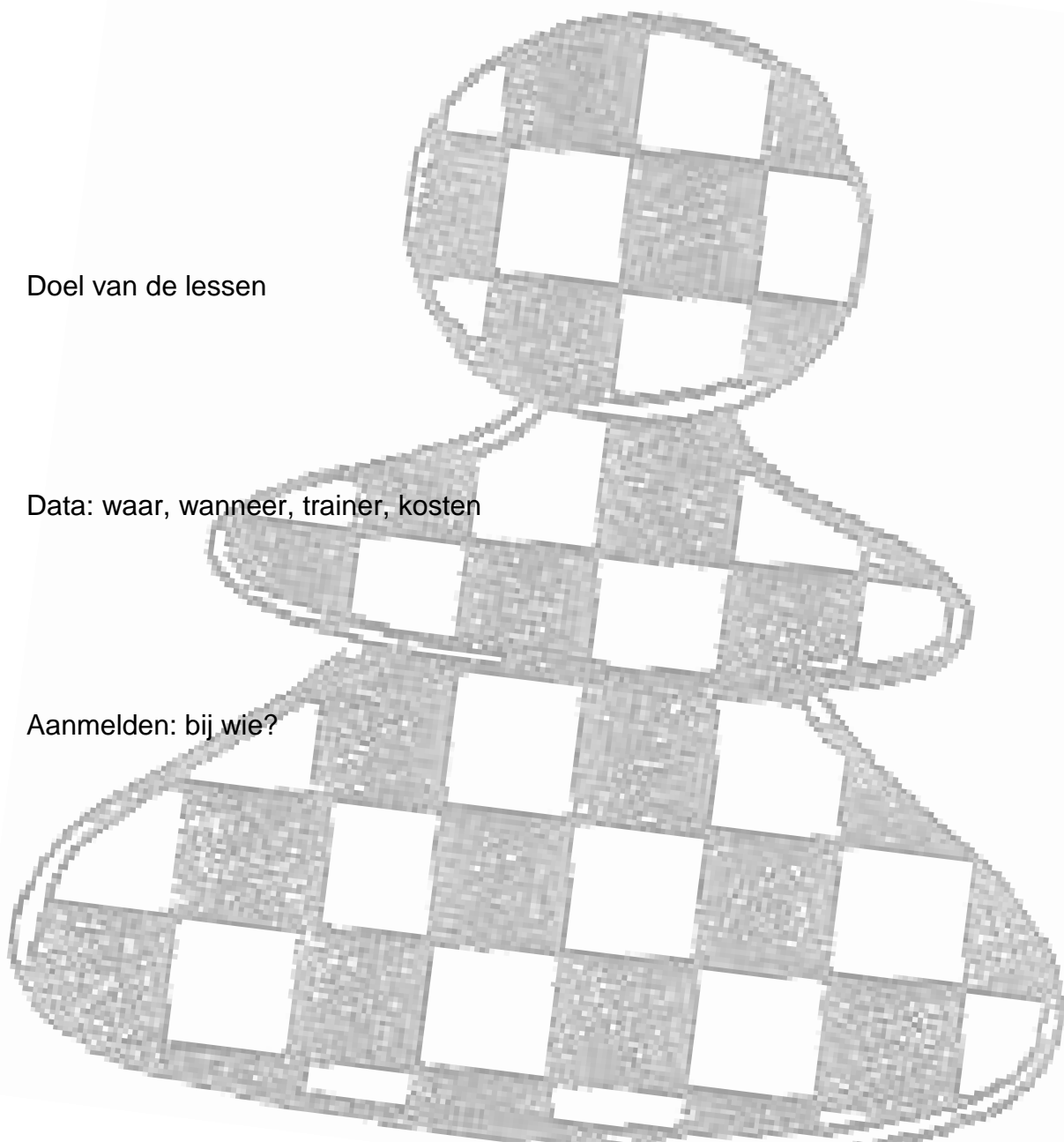
Enkele voorbeeldposters die gebruikt kunnen worden.

SCHAAK LESSEN voor beginners

Doel van de lessen

Data: waar, wanneer, trainer, kosten

Aanmelden: bij wie?

**Cursus Schaken
VOOR
Volwassenen**

**SV Schaak uit Schaakland
organiseert samen met de KNSB**

Cursus: Schaken voor beginners
Leeftijd: vanaf 20 jaar
Omvang: 6 avonden van 2 uur
Data: 21 september,
28 september,
5 oktober,
12 oktober,
19 oktober
en 26 oktober 2005
Tijden: 19.30 - 21.30 uur
Kosten: € 30,-
Locatie: Denksportcentrum
Max Euweplein 100
1000 AB Amsterdam

je bent
nooit te oud om
te schaken

Koninklijke Nederlandse Schaakbond

Voor meer informatie of opgave kunt u contact opnemen met:
De heer M. Euwe, tel. 020-1002003 of email: m.euwe@schaakland.nl

Schaaklessen

voor beginners

Doel van de lessen

Data: waar, wanneer, trainer, kosten

Aanmelden: bij wie?

Bijlage 8a Vragenlijst voorafgaand aan cursus voor volwassenen

U gaat deelnemen aan de schaakcursus voor volwassenen via de schaakvereniging in uw omgeving. Voordat u daarmee gaat beginnen willen wij u vragen deze vragenlijst in te vullen. De vragenlijst geeft ons informatie over uw redenen om deel te nemen aan deze activiteit en uw verwachtingen over wat deelname u oplevert. Wij vinden uw mening belangrijk en hebben de gegevens daarover nodig, zodat wij zo goed mogelijk kunnen aansluiten op de wensen van de deelnemers.

De vragenlijst bestaat uit een aantal vragen. Het invullen is vrij eenvoudig. Lees alle vragen rustig door en beantwoord de vragen door **een kruisje te zetten in het hokje dat het meest van toepassing is of het antwoord in te vullen**. Let op: er bestaan geen goede of foute antwoorden! Het gaat om uw mening.

0. Personalialia	
Uw leeftijd: jaar
Uw geslacht:	man / vrouw
Uw nationaliteit:	Nederlandse / anders, namelijk.....
Naam activiteit:	<i>schaakcursus voor volwassenen te</i>

1. Lidmaatschap vereniging	Ja	Nee
Ik ben momenteel al lid van deze schaakvereniging		
Ik ben momenteel lid van een andere schaakvereniging		

2. Motieven voor deelname:

Wat was de aanleiding voor u om mee te doen aan deze activiteit? Wilt u bij elke reden aangeven wat voor u van toepassing is? Sla geen hokjes over!

Aanleiding / reden	Ja	Een beetje	Nee
Om een hoger schaakniveau te krijgen			
(Nieuwe) contacten opdoen			
Geestelijke training ("hersengymnastiek")			
Omdat ik schaken leuk vind			
Voor de gezelligheid			
Ik wil competitie spelen (wedstrijdschaak)			

Advies van mijn huisarts / bedrijfsarts of andere hulpverlener			
Ander motief:			

Naam (niet verplicht):

Bijlage 8b Vragenlijst na afloop van cursus voor volwassenen

U heeft de afgelopen maanden deelgenomen aan de schaakcursus voor volwassenen via de schaakvereniging in uw omgeving. Om er achter te komen wat u van de schaakcursus vond, willen wij u vragen om deze vragenlijst in te vullen. De vragenlijst geeft ons informatie over wat wij aan de schaakcursus kunnen verbeteren. Met uw mening en gegevens kunnen wij zorgen dat activiteiten zo optimaal mogelijk gepresenteerd en uitgevoerd worden in de toekomst.

De vragenlijst bestaat uit een aantal vragen. Het invullen is vrij eenvoudig. Lees alle vragen rustig door en beantwoord de vragen door **een kruisje te zetten in het hokje dat het meest van toepassing is of het antwoord in te vullen**. Let op: er bestaan geen goede of foute antwoorden! Het gaat om uw mening.

0. Personalia	
Uw leeftijd: jaar
Uw geslacht:	man / vrouw
Uw nationaliteit:	Nederlandse / anders, namelijk.....
Naam activiteit:	<i>schaakcursus voor volwassenen te</i>

1. Deelname aan schaakcursus	Ja	Nee
Ik heb de activiteiten van begin tot eind gevolgd.		
Ik ben (bijna) alle keren geweest.		

2. Mening over resultaten

Aan welke aspecten heeft de cursus in uw ogen bijgedragen?

Aspecten	Grote bijdrage	Kleine bijdrage	Minimale bijdrage	Geen enkele bijdrage
Uw schaakniveau is verbeterd.				
U heeft nieuwe contacten opgedaan.				
U bent actiever geworden door de geestelijke training.				
U heeft meer plezier in het schaken gekregen.				
U heeft genoten van de gezelligheid.				
U zou graag in de competitie willen gaan spelen.				

U bent meer en/of intensiever gaan schaken in uw vrije tijd (= buiten de schaakvereniging).				
U bent actiever geworden in de competitie.				
Anders, namelijk				

3. Uw mening over de schaakcursus	Volledig mee eens	Overwegend mee eens	Overwegend mee oneens	Volledig mee oneens
Ik heb met plezier deelgenomen.				
De opdrachten waren leuk om te doen.				
De duur en frequentie was goed.				
De lesstof was voldoende uitdagend.				
Ik heb het schaken beter onder de knie gekregen.				
Ik vond de groeps sfeer positief.				

4. Uw mening over organisatie en verloop activiteiten	Volledig mee eens	Overwegend mee eens	Overwegend mee oneens	Volledig mee oneens
Het programma stak goed in elkaar.				
Ik ben tevreden over de kwaliteit van de schaaktrainer.				
Ik heb een positieve indruk gekregen van de schaakvereniging.				
Ik ben tevreden over de locatie en accommodatie.				
Ik ben tevreden over het tijdstip waarop de activiteiten werden aangeboden.				

5. Lidmaatschap vereniging toekomst	Ja	n.v.t.	Nee
Ik heb mij naar aanleiding van deze schaakcursus bij deze schaakvereniging aangemeld als lid.			
Ik heb mij naar aanleiding van deze schaakcursus bij een andere schaakvereniging aangemeld als lid.			

Bijlage 9 Introductiepakket nieuwe leden

Om ervoor te zorgen dat de nieuwe leden goed geïnformeerd worden over de ontwikkelingen bij de vereniging is het handig om een informatieboekje te ontwikkelen dat aan de nieuwe leden uitgedeeld kan worden.

Uiteraard kan iedere club zelf bepalen welke informatie zij wil opnemen in het informatie boekje. In het kort zou informatie moeten worden opgenomen die:

1. handig is voor elk clublid om bij de hand te hebben
2. nuttig is voor - met name - nieuwe leden
3. uitleg geeft de competitievormen van de schaakclub
4. uitleg geeft over de schaakregels.

Hieronder volgt een opsomming van enkele andere mogelijke onderwerpen om op te nemen in het informatieboekje voor clubleden. Iedere club kan zelf bekijken of het van belang is om al deze informatie geheel of gedeeltelijk op te nemen in het infoboekje van de club. Het een en ander kan uiteraard ook op de website van de vereniging worden opgenomen, indien deze aanwezig is. De items die met een * worden gemarkeerd zijn terug te vinden op de bijgevoegde cd-rom. Op de cd-rom staat ook een voorbeeld informatieboekje van een schaakvereniging.

- a) adressenlijst bestuur
- b) adressenlijst alle clubleden ('ledenlijst')
- c) lijst met e-mailadressen
- d) adres clubgebouw
- e) adressen/informatie regionale bond en KNSB
- f) speeltijden club
- g) de contributietarieven
- h) korte (historische) omschrijving van de club
- i) taakomschrijvingen bestuursleden
- j) "smoelenboek": pasfoto's van alle leden - ter herkenning - opnemen
- k) competitievormen met uitleg *
- l) spelen met klok (korte uitleg) *
- m) uitleg spelregels *
- n) kampioenengalerij
- o) statuten en huishoudelijk reglement (kan ook apart!)
- p) opstellingen teams
- q) jaaroverzicht van de club: interne partijen, externe competitie, trainingen, vergaderingen, regionale kampioenschappen
- r) toernooiijst (regionaal en/of landelijk)
- s) adressenlijst clubs (alle clubs uit de regio of alleen waartegen men speelt in dat seizoen)
- t) korte uitleg van de schaakstructuur in Nederland (KNSB-regionale bond-schaakclub-school) *
- u) gedragsregels schaakclub
- v) nuttige en interessante internetadressen (KNSB, regionale bond, etc.) *
- w) aanbevolen boeken, cd-rom's, video's (met verwijzing naar adviseur/trainer) *
- x) adressen waar schaakmateriaal te koop is *
- y) opleidingsstructuur van de KNSB *